Kulturfabrikken

Arkivsaknr.:	24/7270
Dok.nr:	25/31477
Arkiv:	FA-C00
Saksbehandler:	Mona Dahl
Dato:	26.08.2025

Organisering av kultur i Sortland kommune - tilleggsbestilling fra kommunestyret PS-068/25

Utvalgssaksnr.	Utvalg	Møtedato
PS - 022/25	Kulturfabrikken Sortland KFs styre	23.09.2025
PS -	Kulturfabrikken Sortland KFs styre	

INNSTILLING
Styret for Kulturfabrikken Sortland KF anbefaler at Kultur i Sortland kommune opprettholdes som en samlet enhet uavhengig om foretaket legges ned, eller tilbakeføres til Sortland kommune.

Kulturfabrikken Sortland KFs styre behandling - 23.09.2025 - PS-022/25

BEHANDLING I MØTE

endringsforslag, foreslått av Maroun Abou Zeid, Fremskrittspartiet

Styret for Kulturfabrikken Sortland KF anbefaler at Kultur i Sortland kommune opprettholdes som en samlet enhet uavhengig om foretaksmodell opprettholdes, eller tilbakeføres til Sortland kommune.

Representanten Jørun Drevland gjorde oppmerksom på at formuleringen i innstillingen fra administrasjonen inneholdt en logisk brist. På bakgrunn av dette ble det fremmet endringsforslag med presisering av representanten Maroun Abou Zeid.

Endringsforslaget ble enstemmig vedtatt.

Kulturfabrikken Sortland KFs styre PS - 022/25 VEDTAK:
Styret for Kulturfabrikken Sortland KF anbefaler at Kultur i Sortland kommune opprettholdes som en samlet enhet uavhengig om foretaksmodell opprettholdes, eller tilbakeføres til Sortland kommune.

KORT BESKRIVELSE AV SAKEN
Kommunestyret utsatte behandlingen av sak om organisering av kultur i Sortland kommune i møte 23.06.25, PS-sak 068/25, og kommunedirektøren har fått følgende tilleggsbestillinger til saksutredningen:

Kommunedirektøren bes om å sikre at følgende blir ivaretatt:

1. *Samarbeidet med frivillige organisasjoner og venneforeningen styrkes for å sikre deres positive bidrag. Kulturfabrikken KF bes om at de sammen med kommunen arrangerer avklaringsmøter med de frivillige slik at rammene for videre drift er mest mulig omforent og tydelig for alle.*
2. *Kulturfabrikken KF bes om at man sammen med kommunen sikrer gode prosesser for de ansatte ved en eventuell overføring fra et kommunalt foretak tilbake til kommunen.*
3. *Kommunedirektøren bes utrede de økonomiske konsekvenser dersom Kultursektoren fortsatt skal være i et eget foretak, og det samme gjelder dersom foretaket innlemmes i kommunens øvrige organisasjon. Hvilke økonomiske og organisatoriske synergier vil det kunne være ved å «ta tilbake» kultursektoren til kommunen*
4. *Kulturaktiviteter som allerede foregår i Kulturfabrikken, som med produksjoner av kunstutstillinger, konserter, teaterforestillinger og andre arrangementer, fortsetter å bli administrert og gjennomført av kommunens kultursektor og i tråd med Kulturloven slik det alltid har vært i Sortland kommune.*
5. *Kommunedirektør bes utrede hvordan kultur/idrett skal organiseres dersom KF foreslås lagt ned. Hvor skal saker om kultur/idrett politisk behandles for å ivareta kulturloven ang armlengdes avstand. Ny kulturlov er vedtatt, som betyr at armlengdes avstand mellom det kunstfaglige og det politiske lovfestes, og at kommunene får plikt til å lage en skriftlig oversikt over kultursektoren. Armlengdes avstand- prinsippet betyr at beslutninger som gjelder kunst og kultur skal tas på bakgrunn av fagkompetanse. Hensikten er å ikke styre kulturfeltet politisk, og at politikere ikke skal fjerne kulturuttrykk de ikke liker.*
6. *Kommunedirektør bes vurdere hvordan politisk organisering skal være dersom KF foreslås lagt ned. Det gjelder for eksempel saksbehandling og vedtak i diverse tilskuddsordninger.*
7. *Kommunedirektør bes vurdere alternative tiltak som kan gjøres i Kulturfabrikken KF for å redusere kostnader eventuelt øke inntekter.*

Saken legges med dette frem for styret for å bidra til å svare ut på tilleggsbestillingen fra kommunestyret. Administrasjonen forholder seg til 2 mulige alternativer; enten at nåværende organisering opprettholdes, eller at foretaket nedlegges og Kultur tilbakeføres samlet til Sortland kommune.

FAKTA I SAKEN

Bakgrunn

Det kommunale kulturfeltet ble organisert i et kommunalt foretak 01.01.2014 - samme året som Kulturfabrikken stod ferdig, og de ulike kulturfunksjonene ble samlokalisert i et bygg. Kulturfabrikken Sortland KF er største leietaker i Kulturfabrikken, og har gjennom husleie svart for kostnader knyttet til investering, forvaltning, drift og vedlikehold. *Vedtekter for Kulturfabrikken Sortland KF* regulerer oppgaver og organisasjonsmessige forhold vedtatt av kommunestyret. Frivillige gjennom Aksjonskomiteen og Sponsorlauget for Kulturfabrikken bidro til innsamling av frivillig kapital sammen med et bredt lag av befolkningen og næringslivet lokalt og regionalt. Kulturhuset er gitt regional status av Nordland fylkesting, som utløste kr 20 000 000 av spillemiddelordningen til investering i kulturbygg.

Foretaket ivaretar tjenesteområder i henhold til *Vedtekter for Kulturfabrikken Sortland KF* vedtatt av kommunestyret (sist endret 11.06.2020), og kulturaktiviteter knyttet til de ulike områdene som kulturhus, kino, bibliotek, ungdomstilbud, fritidstilbud, idrett, kultursamarbeidet i Vesterålen, kulturvern, kulturskole, samarbeid med det frivillige kulturlivet, allmenkultur og andre funksjoner som kommunestyret vedtar å legge til foretaket. I tillegg til vedtektene ble det inngått en administrativ samarbeidsavtale mellom Sortland kommune og foretaket.

Den nye kulturloven, som ble vedtatt i mars 2025, innfører viktige endringer for kultursektoren:

- Lovfesting av armlengdes avstand-prinsippet. Med dette menes at det skal være avstand mellom politiske myndigheter og kunstneriske avgjørelser. Dette for å sikre at kunstneriske og kulturfaglige beslutninger tas av fagpersoner, uavhengig av politisk innflytelse.

- Krav til kommunal kulturplanlegging. Plikt til å utarbeide en skriftlig oversikt over kultursektoren, inkludert status og utviklingsbehov, som igjen skal bidra til en mer strukturert tilnærming til kulturpolitikk på lokalt nivå.

Organisering av kultur i Sortland - Oversikt politiske vedtak
Evaluering og organisering av kulturfeltet har vært behandlet i formannskapet og kommunestyret i perioden 2022 - 2025:

- K-sak 026/22, 07.04.2022, vedtak: *Nåværende organisering av Sortland kommunes kultur- og idrettstilbud under Kulturfabrikken KF opprettholdes*
- K-sak 039/24, 20.06.2024, pkt. 5: *Kommunestyret ønsker å se nærmere på om det å tilbakeføre Kulturfabrikken KF til kommunen kan gi en mer helhetlig og koordinert styring av kultursektoren sett i sammenheng med de øvrige kommunale tjenesteområdene. Det legges frem egen sak om dette høsten 2024.*
- F-sak 066/25, 05.06.2025, pkt. 1-3, som innstilling til kommunestyret:

1. *Kulturfabrikken KF nedlegges som kommunalt foretak (KF) og innlemmes i sin helhet i Sortland kommunes organisasjon med virkning fra……*
2. *Ansattes arbeidsforhold endres ikke som følge av overføringen, da de er ansatte i Sortland kommune på samme premisser som øvrige ansatte i kommunen.*
3. *Kommunedirektør ivaretar de praktiske forhold ifm overføringen av virksomheten, og innlemmer denne i den øvrige administrasjonen i tråd med myndighet gitt i Kommuneloven §13 og øvrig delegasjon.*

- K-sak 068/25, 23.06.2025: Saken utsettes til kommunestyremøte i september 2025 og følgende tilleggsbestilling ønskes til saksutredningen, pkt. 1-7: se vedtak referert under **Kort beskrivelse av saken.**

Samarbeidet med frivillige og prosess med ansatte - oppfølging (pkt. 1 og 2 k-vedtak 068):

28. august ble det gjennomført møte med frivillige organisasjoner, som er engasjert i frivillig arbeid på Kulturfabrikken og Venneforeningen for Kulturfabrikken. Styreleder Roar Wessel-Olsen informerte om utsettelsesvedtaket i kommunestyre-sak 068/25, 23.06.. I møte ble deltakerne bedt om gi tilbakemelding på følgende: *Hvordan kan vi best sikre og videreutvikle det gode samarbeidet mellom frivilligheten og det offentlige, slik at kulturlivet styrkes og skaper enda mer kulturglede i Sortland?*
Det fremkom delte meninger om konsekvensene av å tilbakeføre kultur til Sortland kommune, og bekymring om mulig videre organisering av kulturfeltet. Det var ulike oppfatninger om tilbakeføring til Sortland kommune; fra ingen spesielle innvendinger til at dette kunne svekke engasjement og motivasjon i det frivillige arbeidet på Kulturfabrikken. Det ble uttrykt bekymring for mulig fragmentering og oppsplitting av funksjoner og tilbud eksemplisert slik:

- Oppvekst: Kulturskole og barn/unge/ klubb etc.
- Teknisk og Samfunnsutvikling: Kulturhusdrift (ikke-kommersiell) og kulturforvaltning
- Organisasjon og utvikling: Bibliotek
- Kulturhusdrift AS opprettet som eget firma for deler sav virksomheten som defineres som kommersiell.

Sortland frivilligsentral behandlet saken i styremøte 25.08., og vedtok følgende: *Sortland Frivilligsentral ønsker å beholde driften av Kulturfabrikken som i dag, dvs. et kommunalt foretak. Vi tror at en omorganisering vil føre til at store deler av frivilligheten vil falle fra. Mange har vært med fra planlegging til gjennomføring og bruk og har fått en tilhørighet og et eierforhold til Kulturfabrikken slik den drives i dag.*" I oversendelse fra frivilligsentralen etterspørres også en oversikt/dokumentasjon på hvorfor det blir billigere å drive Kulturfabrikken i kommunal regi i forhold til et kommunalt foretak.

Det ble avholdt møte med ledergruppa 26.august hvor styreleder for Kulturfabrikken KF deltok og informerte om kommunestyrevedtaket 23. juni.
2. september inviterte fungerende direktør til møte med ansatte i Kulturfabrikken KF, tillitsvalgte og verneombud. Det ble informerte om vedtak og bestilling fra kommunestyret, og om videre prosess i

saken. Representant fra HR deltok i møte og svarte på spørsmål om prosesser ved mulig omorganisering og ansettes rettinger.

De ansatte i foretaket uttrykker bekymring for hvordan den videre organiseringen blir om foretaket blir lagt ned, og ansatte overføres til ett av kommunalsjefområdene, eller som et eget område under kommunedirektøren.

Etter vedtaket i kommunestyret i juni 2024 om å vurdere mulig tilbakeføring av kultur til kommunen, har det administrativt i foretaket vært foretatt en gjennomgang av fordeler og ulemper med de to aktuelle organisasjonsformene. Dette har vært del av evalueringen av Kulturfabrikken Sortland KF´s virksomhetsplan 2020-2024 med strategidel ble igangsatt, og stilt i bero inntil avklaring om fremtidig organisering er avklart.

Kommunalt foretak	**Kommunal enhet**
Fordeler • Fleksibel styringsform, samtidig som kommunestyret har styringsrett gjennom rammer, vedtekter, vedtak og avtaler. • Foretak har innebygget en lengre armlengdes avstand i tråd med ny kulturlov. • Styrke å ha et ikke-partipolitisk styre med medlemmer som innehar kompetanse og kulturfokus. Styret skal fremme foretakets formål, ivareta samfunnsansvar og utvikling. • Kulturfaglig kompetanse er tett på avgjørelser og har kort vei til handling med god mulighet for integrering med annen kommunal virksomhet. • Ett lag, en ledelse, som fører til styrket samarbeid og felles utvikling av kulturfeltet, med gode synergieffekter internt og eksternt. • Samling av lovpålagte og ikke-lovpålagte oppgaver skaper en sterk faglig kulturell og sosial møteplass. • Nasjonalt tyder erfaring på at de kommunale foretakene generelt kommer bedre ut driftsmessig, gjennom å ta en mer aktiv rolle gjennom planlegging og programmering av innhold i kulturhus med utvidet kulturansvar. • Kan gi mulighet til å bygge økonomisk overskudd og styrke eget tilbud, som formål med opptjente midler. Store arrangementer som innebærer større risiko etterspørres av innbyggerne.	**Fordeler** • Kommunedirektøren har større innflytelse og kontroll. • Enheten i kommunen vil være direkte involvert i øvrig kommunal planlegging og drift i tettere formelt samarbeid. • Kulturloven skal sikre armlengdeprinsippet og kulturpolitisk ansvar er fast forankret. • Området blir del av en fastsatt økonomiplan. • Eventuelt overskudd av driften gir inntjening i den generelle kommuneøkonomien.

• Gir større mulighet for direkte samarbeid med næringsliv og bruk av sponsormuligheter.	
Ulemper • Drift av kulturhus med utvidet kommunalt kulturansvar kan få uforholdsmessig stort fokus på det kommersielle, noe som igjen kan gå ut over lavterskeltilbud og ikke-kommersiell aktivitet og kan ramme det frivillige kulturlivet negativt. • Kan føre til stor avstand om ikke deltakelse i kommunedirektørens tverrfaglige arbeid og ledergrupper følges tett opp fra foretaket jf. samarbeidsavtale. • Stiller store krav til styremedlemmene - styremedlemmer skal unngå å opptre partipolitisk og må ha god kulturfaglig forståelse. • Gir ekstraarbeid i sak og arkiv fordi kommunen må ha adskilt arkiv for kommunale foretak.	**Ulemper** • Større økonomisk uforutsigbarhet enn andre kommunale enheter. • Vil gi mindre anledning til samarbeid med næringsliv og sponsing, mindre muligheter til fullmakter og lite fleksibilitet til å gjøre forretnings-messige avtaler. • Et eventuelt overskudd øremerkes ikke til utvikling av kulturfeltet (settes ikke i disposisjonsfond). • Kan, på tross av armlengdeprinsippet, svekke kunst- og kulturfaglige avgjørelser. • Mulig svekkelse av den kommersielle driften ved at den mister fleksibilitet. • Mister som enhet et aktivt styre som har kulturfeltet som eget område, og kultursektoren kan miste noe av sin frie og uavhengige rolle.

VURDERING
Prosessen knyttet til mulig omorganisering medførte uro i organisasjonen etter styrets uttalelse i møte 18.02.25 hvor splitting av tjenesteområdene i en lovpålagt og en kommersiell del (definert som kafé, kino og all aktivitet i salene), ble foreslått.

En mulig deling av funksjoner for å knytte disse opp til andre kommunale enheter, inngikk også i saksutredningen til kommunedirektøren i juni i år. I vedlegg fra Fagforbundet og Creo til kommunestyresaka, ble det redegjort nærmere for aktivitet og oppgaver, som ble vurdert opp mot andre enheter og tjenester i Sortland kommune. Å få til et enda tettere samarbeid med øvrig kommunalvirksomhet kan gi fordeler, men ei oppsplitting av funksjoner vil være et tap for kulturfeltet og det som er bygd opp over år. Selv om funksjonene fortsatt skal være lokalisert på Kulturfabrikken, vil trolig noe synergiene av samlokaliseringen bli vanskeligere under ulik ledelse.

Aktiviteten og kultur- og idrettsmangfoldet i Sortland har vært og er svært avhengig av stor frivillig innsats. Mye av dette forutsetter at det er ansatte som koordinerer arbeidet, skaper engasjement og motivasjon, og at deltakelsen gir merverdi for begge parter. Frivillige er noe delt i synet på hva ei tilbakeføring av kulturfeltet til Sortland kommune vil bety i forhold til engasjement. Dette blir ytterligere forsterket om organisasjonsendringen også vil medføre at "laget" ikke lengre skal stå samlet. Dersom kultur tilbakeføres til kommunen vil det være en fordel at det blir en egen kommunal enhet under kommunedirektøren. Dette kan bidra til å videreføre det som er bygd opp av felles identitet og samordning.

Personalmessige vurderinger
Ansatte i Kulturfabrikken KF vil ha de samme rettighetene som ansatte i øvrig kommunal virksomhet ved

organisasjonsendringer. Eventuell opphør av foretaket og tilbakeføring av alle ansatte til Sortland kommune, skal ikke ha betydning i forhold til opptjente rettigheter, og ansatte og tillitsvalgte skal medvirke i prosessene som skjer i videre behandling av saken.

Økonomiske vurderinger
Driften i foretaket er en blanding av forvaltning og forretning med et tydelig samfunnsoppdrag med lovpålagte oppgaver. Foretaket har hatt negativt driftsresultat siden 2019, og i 2020-2021 ble virksomheten sterkt rammet av pandemien.

Manglende indeksregulering som følge av pris og lønnsvekst, nedtrekk i rammen i 2018, økende krav til inntjening og behov for utstyrsoppdateringer, er noen av hovedgrunnene til resultatene. Dersom aktivitet og tilbud skal opprettholdes og videreutvikles, må kultur beholde stillinger som er knyttet til driften i dag, og kompenseres for lønns- og prisvekst.

Administrasjonen kan ikke se at ei samlet tilbakeføring av kultur til Sortland kommune vil gi innsparinger av betydning. De største kostnadene er knyttet til husleie og lønn. Det påligger foretaket et betydelig inntjeningskrav for å dekke inn deler av kostnadene. Foretaket er også bundet av avtaler inngått mellom Sortland kommune og ulike regionale ordninger. Her påløper årlige økninger, som ikke kompenseres, og som er en del av det negative resultatet.

Eventuell reduksjon av leieareal, som tidligere foreslått av styret, kan gi besparelser hvis det betyr at annen leietaker dekker kostnadene. Dette vil få konsekvenser om ikke tilbud og aktivitet kan løses innenfor annet areal i Kulturfabrikken. I henhold til leieavtalen mellom Sortland kommune og Kulturfabrikken Sortland KF må eventuell oppsigelse av areal behandles og godkjennes av kommunestyret. Større endringer i bruken av kulturhuset til annet enn kultur, vil kunne gi større inntjening, men svekke målsettingen som var ved etableringen av kulturhuset. En ny kulturarena sentralt beliggende var et svært viktig tiltak innen byutvikling i Sortland kommuneplan, samfunnsdel.

Tilbud, aktivitet og kvalitet må justeres ut fra gitte økonomiske rammer, og dersom lønns- og prisvekst ikke kompenseres må følgende tiltak vurderes (pkt. 7):

- Redusere åpningstider og tjenestetilbud
- Gjennomgang av avtaler på kulturfeltet med mulige oppsigelser av disse (ulike oppsigelsestid på de ulike avtalene)
- Reforhandle husleieavtale og mulig oppsigelse av leieareal
- Oppsigelse av ansatte
- Øke pris på varer og tjenester

Folkehelse vurderinger
Kulturfabrikken er en viktig kulturell og sosial møteplass på tvers av generasjoner, og har således en viktig funksjon i forhold til folkehelsen til befolkningen.

Miljø-/naturforhold og klimagasskonsekvenser vurderinger
Ikke vurdert.

Faglige vurderinger
Etter mer enn 10 års drift kan følgende tendenser fremheves spesielt:

- Kommunens innbyggere har fått et mye større kulturtilbud med høyere kvalitet. Produsent med programråd sikrer bredde, mangfold og profesjonalitet i tilbudene
- Kulturfabrikken har gitt langt bedre forhold for utøvelse av kunst og kultur
- Kulturfabrikken har vært og er viktig arena for byutvikling
- Sortland by er blitt et mer attraktivt sted og bidrar til at folk velger å bo og bli
- Tilbud og aktivitet i regi av foretaket bidrar til rekruttering og valg av arbeidssted
- Aktivitet og tilbud på Kulturfabrikken har betydning for nærings- og reiselivet lokalt og regionalt

Dersom tjenesteområdene splittes og knyttes til ulike enheter i kommune, vil det kunne medvirke til å svekke bredden og mangfoldet i kulturtilbud i Sortland kommune. Det samme gjelder om deler av virksomheten kommersialiseres.

Administrasjonens vurderinger
Ikke vurdert.

KONKLUSJON
Kultur i Sortland kommune opprettholdes som en samlet enhet uavhengig om foretaket legges ned, eller tilbakeføres til Sortland kommune.

Vedlegg:
Kulturfabrikkens fremtid
Innspill i møte 26.08.25